

Демократска илузија

Назив за крајњег непријатеља није капитализам, империја, експлоатација, јер је прихватање демократских механизма као крајњег оквира сваке промене управо оно што спречава радикалну промену

Кључ истинске слободе пре свега обитава у „аполитичкој“ мрежи социјалних односа, од трговине до породице, где је, уколико желимо ваљани напредак, потребна промена не у виду политичке реформе, већ у измени „аполитичких“ друштвених односа производње.

Не гласамо о томе ко ће шта поседовати, о односима унутар фабрике, итд, све је то остављено процесима изван политичке сфере, а илузорно је очекивати да неко може ефикасно да промени ствари тиме што ће „проширити“ демократију у ову сферу, рецимо тиме што ће организовати „демократске“ банке које ће надzirати народ.

Радикалне промене у овом домену требало би спровести изван сфере законских „права“. Јер у „демократским“ процедурама – које, наравно, могу одиграти и позитивну улогу – без обзира на то колико је наш антикапитализам радикалан, решење се тражи у примени „демократских“ механизма. А они су, не треба да заборавимо, део државног апарата „буржоаске“ државе која гарантује неометано функционисање капиталистичке репродукције.

Баш у овом смислу, Бадиу је био у праву када је тврдио да данас назив за крајњег непријатеља није капитализам, империја, експлоатација, нити било шта слично, већ демократија: „демократска илузија“, прихватање демократских механизма као крајњег оквира сваке промене, управо је оно што спре-

чава радикалну промену капиталистичких односа.

ПОЧЕТАК Демонстранти са Волстри-та су, дакле, тек почетак, а тако и мора да се почне, формалним гестом одбијања, који је важнији од позитивног садржаја – само један такав гест прави простор за нови садржај. Не би, дакле, требало да будемо ужаснути вечитим питањем: „Али, шта они желе?“

Имајте на уму да је ово архетипско питање којим се мушкарац обраћа хистеричној жени: „Само кукаш и зановеташ – дали ти уопште знаш шта хоћеш?“ У психоаналитичком смислу, протести су у суштини хистерични чин који провоцира господара, подрива његов ауторитет, а питању „Али, шта ти желиш?“ циљ је управо да спречи прави одговор – његов циљ јесте: „Изречи то под мојим условима или зачепи!“

Ово, наравно, не значи да демонстранте треба размазати и ласкати им – данас, више него икад, интелектуалци треба да споје потпуну подршку демонстрантима са неснисходљивом аналитичком дистанцом. За почетак треба испитати самоименовање демонстраната као 99 процената људи наспрам оних похлепних један одсто: колико је појединаца из групе од 99 проце-

ЈУГОСЛАВ ВЛАДОВИЋ

ната спремно да прихвати демонстранте као свој глас, и до које мере? Уистину, колико њих би то урадило?

Требало би избећи искушење нарцизма борбе са ветрењачама, дивљење узвишеној лепоти устанка који је осуђен на пропаст. Данашњој левици проблем „одређене негације“ жестоко се враћа: које то ново друштвено уређење треба да замени старо дан после, онда када нестане узвишеног ентузијазма устанка? Ако поближе погледамо добро познати манифест шпанских индигнадоса (бесних), очекује нас изненађење.

Мада је читава политичка класа, и Десно и Лево, проглашена корумпираном и управљаном жудњом за моћи, манифест се свеједно састоји од низа захтева упућених – коме? Не самим људима: индигнадоси-

не тврде (барем не још) да то нико неће урадити у њихово име, да (парафразирајмо Гандија) они сами морају да буду промена коју желе да виде. Чини се да је Лаканова олака и потцењивачка изјава о демонстрантима из 1968. године пронашла своју мету код индигнадоса: „Као револуционари, ви сте хистеричи који траже новог господара. И добићете га.“

АВАНГАРДА Ко онда зна? Суочени са захтевима демонстраната, интелектуалци дефинитивно нису у позицији субјеката који би требало да знају: они не могу ове захтеве да оперативно обраде, да их преведу у предлоге прецизних и детаљних реалних мера.

Са падом комунизма 20. века, они су заувек изгубили улогу авангарде која познаје историјске законмерности и која може неупућене да води у будућност. Али, ни људи то не знају – „људи“, као нов субјективитет који би требало да

РАДИКАЛНИ ПРОТЕСТИ У ЛОНДОНУ

СЛАВОЈ ЖИЖЕК, СЛОВЕНАЧКИ АКАДЕМИК И ФИЛОЗОФ

буде упућен, тек су мит Партије која тврди да их заступа.

Такве примере можемо да видимо почевши од Маове директиве „учити од сељака“ до Хајдегеровог познатог позивања на старог пријатеља сељака у кратком тексту „Зашто остајемо да живимо у провинцијама?“, написаном 1934. године, месец дана након што је поднео оставку на место декана Фрајбуршког универзитета:

„Недавно сам добио други позив да предајем на Универзитету у Берлину. Тим поводом сам напустио Фрајбург и повукао се у колибу. Ослушкивао сам шта планине, шума и плодна земља имају да ми кажу, а отишао сам да видим и једног свог старог пријатеља, 75-годишњег сељака. У новинама је прочитао позив који сам добио да предајем у Берлину. Шта ће ми рећи? Лагано је усредсредило самоуверен поглед својих светлих очију на моје, и чврсто стиснутих устију, пажљиво је спустио своју верну руку на моје

раме. Веома благо је завртео главом. То је значило: апсолутно не!“

Можемо само да нагађамо шта је стари сељак заправо мислио – по свему судећи, он је знао какав одговор Хајдегер очекује од њега и учтиво му га је и пружио. Никаква, дакле, мудрост обичног човека неће демонстрантима рећи *Wagun Bleiben wir in Wall Street* (Зашто остајемо на Волстриту)?

ЋОРСОКАК Не постоји Субјекат који зна, то нису ни интелектуалци, ни обични људи. Зар нисмо онда у ћорсокаку: слепац води слепца или, да будемо прецизнији, свако од њих претпоставља да онај други није слеп? Не, јер њихово незнање није симетрично: људи су они који поседују одговоре, они само не знају питања на која имају (или, пре, јесу) одговор. Џон Бергер је писао о „мноштву“ оних који су се нашли на погрешној страни зида (који одваја оне унутра од оних напољу): „Мноштво има одговоре на питања која још нису постављена и способно је да надживи зидове. Питања још нису постављена јер то захтева речи и концепте који звуче истинито, а они који се тренутно користе да би се њима именовали догађаји постали су бесмислени: демократија, слобода, продуктивност, итд. Са новим концептима ускоро ће бити постављена и питања, јер историја управо почиња на таквом испитивачком процесу. Ускоро? Током једне генерације.“

Клод Леви Штрос је написао да забрана инцеста није питање, енигма, већ одговор на питање које не знамо. Према захтевима протеста са Волстрига требало би да се односимо слично: интелектуалци у начелу не би требало да их превасходно схвате као захтеве, питања на које су дужни јасно да одговоре, програме о томе шта чинити. Ти захтеви су одговори, а интелектуалци би требало да поставе питања на која су они одговор. Ситуација наликује психоанализи, где пацијент зна одговор (његови симптоми представљају те одговоре), али он не зна на шта је то одговор и посао аналитичара је да формулише питање. Само такав стрпљив рад изнедриће одговарајући програм. *Крај* ■